

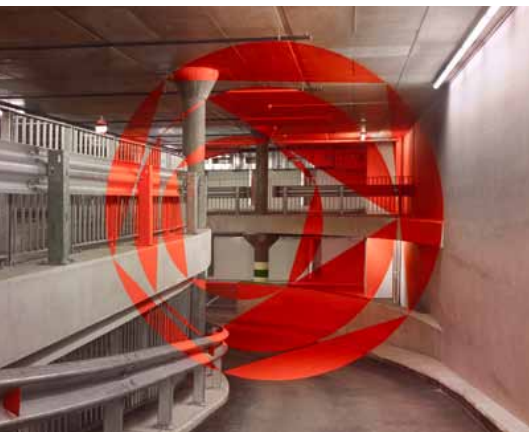
Kunst maakt de stad

02 oktober 2015

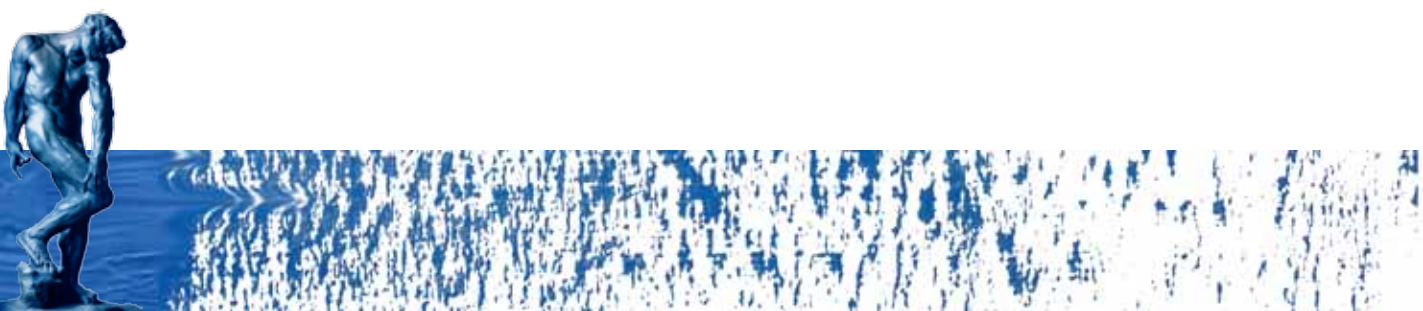
Visie Commissie Beeldende Kunst Zwolle 2015 - 2018

De waarde van kunst en cultuur voor de stad

Steden met een creatief, cultureel klimaat, een goede ruimtelijke kwaliteit, bijzondere architectuur en kunstwerken in de openbare ruimte worden vaak als aantrekkelijk ervaren door zowel bewoners als bezoekers. Kunst en cultuur dragen bij aan het DNA van een stad, geven er smoel aan. Kunst toont een andere werkelijkheid en biedt een uitkijkje naar andere werelden. Kunst stelt vragen en laat mensen over hun eigen horizon kijken. Aangetoond is dat een culturele uitstraling zich vertaalt in de economie van een stad. De Amerikaanse socioloog Richard Florida omschrijft in zijn boek *The Rise of the Creative Class* (2002) creativiteit als een vorm van menselijk kapitaal. Ook Zwolle richt zich op het aantrekken van creatieve mensen en bedrijven. Zij kunnen impulsen geven aan de lokale economie, de culturele infrastructuur en plekken in de stad die door omstandigheden buiten beeld zijn geraakt en schijnbaar onaantrekkelijk zijn. In deze visie pleit de CBK voor erkenning van de waarde van kunst in de openbare ruimte. Wij menen dat de stedelijke overheid een belangrijke rol speelt in het realiseren van kunstwerken en in de verspreiding van kunst. Zeker nu de stad Zwolle de burger anders benadert dan in het verleden. Initiatieven van burgers worden verwelkomd, zij kunnen een actieve inbreng hebben bij het tot stand komen van kunstwerken. Deze veranderingen hebben invloed op de rol van de CBK. Inspraak van omwonenden en gebruikers in het proces bij de tot stand koming van kunstwerken was al een goed gebruik. De tijd dat een commissie van deskundigen van hogerhand verkondigde wat goed was, ligt ver achter ons. Openstaan voor initiatieven 'van onderaf' maakt de kans groter dat een kunstwerk van meet af aan omarmd zal worden. Het maakt het inschakelen van deskundigen op dit terrein niet overbodig.

Integendeel, het omschrijven van een opdrachtsituatie, het selecteren van kunstenaars en het begeleiden van een opdracht vraagt om kennis van zaken in een aantal disciplines: de hedendaagse kunst, ruimtelijke ordening, omgevingsvormgeving, communicatie. Goed opdrachtgeverschap en een goed adviestraject is een voorwaarde voor het slagen van een kunstopdracht. De CBK wil zich in de toekomst openstellen voor vragen en initiatieven vanuit de gemeente en zich inspannen die vragen gezamenlijk met initiatiefnemers te vertalen in kansrijke opdrachtsituaties. Er is vaak een spanning bij de investering van de overheid in kunst en cultuur. De overheid investeert om zaken mogelijk te maken die niet door de 'markt' worden gedragen terwijl aan de andere kant publieksbereik een belangrijke factor is in de legitimering van overheidsuitgaven in de kunst. Van belang is een balans te vinden tussen autonomie van de kunst en publieksbereik en tussen toekenning van artistieke en maatschappelijke waarde aan kunst. In de advisering moet recht worden gedaan aan deze spanning. Naast artistieke kwaliteit moet gekeken worden naar publieksbereik en het belang van de stad. Dit kan worden gedaan door drie criteria te hanteren: kwaliteit, bereik en belang.

Levendigheid

In elke omschrijving van de aantrekkingskracht van steden komt het woord levendigheid naar voren. Zwolle benadrukt in beleidsstukken het belang van de historische kern, een goed winkelbestand, goede uitgaansmogelijkheden, een goede bereikbaarheid, een prettige beleving van het straatbeeld, het bestrijden van leegstand en het aan de stad binden van de creatieve klasse als middelen om eigen burgers en publiek van buiten naar de stad te trekken. In de stad wordt hard gewerkt aan het behoud van monumenten en de historische uitstraling van beeldbepalende plekken, het aantrekken van nieuwe functies, het opheffen van knelpunten en het bouwen en aanleggen van nieuwe ontmoetingsplaatsen. De CBK ziet het als een taak bij te dragen aan dat nieuwe stadsbeeld. Door aan te sluiten bij plaatsen die op de schop gaan, waar een nieuw straatbeeld ontstaat of waar het bestaande straatbeeld doods of onaantrekkelijk is, kan de stad profiteren van de inbreng van kunstenaars en ontwerpers vanuit allerlei disciplines: beeldend, digitaal, grafisch, architectonisch. De commissie ziet in Zwolle met name kansen voor kunst binnen thema's o.a. water en geschiedenis. Thema's kunnen als rode draad fungeren bij een aantal toekomstige opdrachtsituaties. Het zal de herkenbaarheid van de kunstwerken, de locaties en de stad zelf bevorderen.

Waar liggen kansrijke opdrachtsituaties?

De CBK meent dat in de komende jaren de nadruk moet liggen op:

- 1 het stimuleren en aanboren van kunstinitiatieven
- 2 het stimuleren van participatietrajecten en kunsteducatie rondom kunst in de openbare ruimte
- 3 kunstenaars uit meerdere disciplines betrekken bij opdrachten, met name ook jonge kunstenaars
- 4 het ontwikkelen van culturele broedplaatsen in de stad
- 5 samen optrekken met stedenbouwkundige ontwikkelingen in de stad

Opdrachtgeverschap is cruciaal in deze benadering van kunst in de openbare ruimte. Juist wanneer meer partijen worden uitgenodigd mee te denken over kunstopdrachten is het zaak het opdrachtgeverschap en de kwaliteitsbewaking niet uit handen te geven. De CBK, waarin verschillende disciplines vertegenwoordigd zijn, ziet hier een rol voor zichzelf in nauwe samenspraak met de gemeente. In de commissie is veel kennis over de culturele infrastructuur en kunsteducatie en er is een grote behoefte aan samenwerking met gemeentelijke diensten zoals stadsontwikkeling en cultuur. Door gebruik te maken van elkaars expertise kan het levendige beeld van Zwolle zoals we dat voor ogen hebben, tot stand komen. De CBK wil samen met de gemeente bezien waar kansrijke opdrachtsituaties liggen of ontstaan. De commissie heeft een voorlopige inventarisatie gemaakt.

Broedplaatsen

Door het creëren van broedplaatsen is de creatieve klasse aan een stad te binden. Een broedplaats is een locatie waar mensen en bedrijven werkzaam in verschillende disciplines elkaar ontmoeten en met elkaar samenwerken, waaruit onverwachte producten of oplossingen voor bestaande problemen voortkomen. Hiervoor zou de gemeente zich vooral faciliterend moeten opstellen. De organisatie en het fysiek vorm geven aan het initiatief kan aan de gebruikers worden overgelaten. Voorbeelden in andere steden zijn het NDSM terrein in Amsterdam, De Vasim en de Zeepfabriek in Nijmegen, Het Havenkwartier in Deventer. Het gaat dikwijls om gebouwen aan de rafelrand van de stad waar leegstand dreigt. Het aantal geschikte plaatsen in Zwolle dat zich leent voor een broedplaats neemt af. In de Spoorzone in Zwolle staan veel kantoren en oudere fabriekspanden leeg waar een experimentele, culturele invulling mogelijk is. Een neveneffect van meer broedplaatsen is dat het aantal podia waar beeldende kunst getoond wordt, toeneemt. Daar is in Zwolle veel behoefte aan.

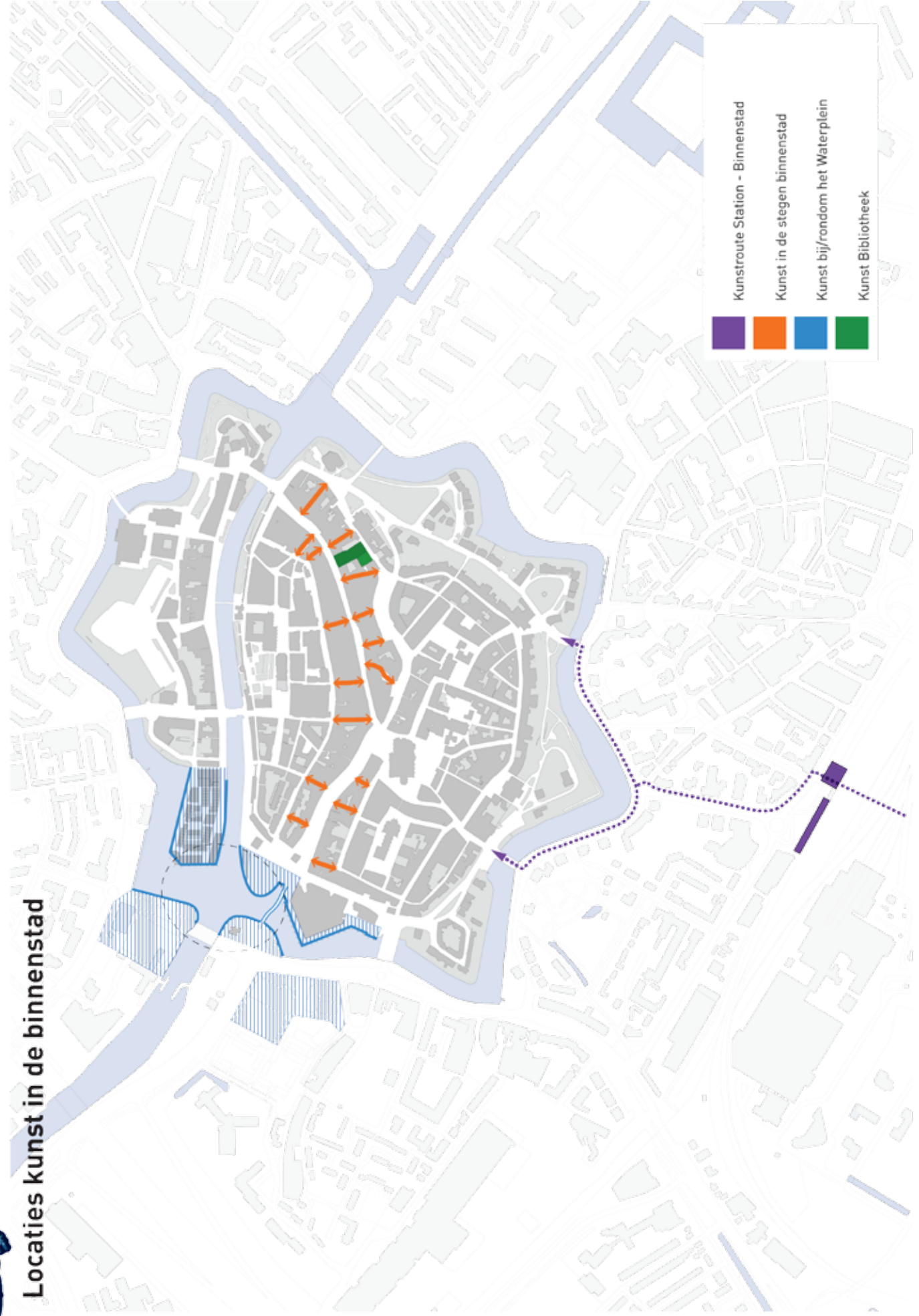
Locaties in en rondom de oude binnenstad

In samenspraak met de interne afdelingen binnen de gemeente is er een prioriteitenlijst met locaties in en rondom de binnenstad van Zwolle samengesteld. Dit zijn o.a. locaties waar nog ontwikkelingen gaan plaatsvinden. Door de CBK in een vroeg stadium te betrekken kan er een overlap in disciplines en behoeftes ontstaan (werk met werk). Voor andere locaties liggen wensen deze met kunst te versterken of merken wij aan als geschikte locatie voor kunst.

Locaties kunst in de binnenstad

Waterplein: Kunst niet als toevoeging maar als Leidraad voor een woonomgeving.

Het Waterplein is nog in aanbouw, dat biedt volop kansen om kunst en vormgeving van de openbare ruimte met elkaar te verbinden. Het Kraanbolwerk kan op die manier ook een kunstbeleving op zichzelf worden. Het Kraanbolwerk is door water omgeven en de water is in deze ontwikkeling een belangrijke opgave, het thema water ligt hier voor de hand. Door elementen in het water of aan de oevers en tegenoverliggende oevers te plaatsen ontstaan verbindingen met andere locaties.

De Kamperpoort tegenover het Kraanbolwerk met de nieuwe bioscoop maakt straks onderdeel uit van het 'Waterplein'. De kunstopdracht voor het Waterplein zal ook de verbinding tussen deze twee locaties centraal stellen. Door middel van kunst kan de locatie goed worden gemarkeerd.

Stegen Binnenstad: kunst als bindende factor.

De Zwolse stegen links en rechts van de Diezerstraat en de Melkmarkt zijn belangrijke verbindingen tussen winkelgebieden in de binnenstad. Elke steeg heeft zijn eigen karakter. Op sommige plaatsen zijn kleine, bijzondere winkeltjes en horeca gevestigd. Er zijn er waar voornamelijk gewoond wordt. Sommige aan het oog onttrokken en al jaren afgesloten voor publiek maar waarachter waarschijnlijk de mooiste verhalen schuilgaan. Er ligt een wens om iets met deze stegen te doen. De CBK stelt voor een kunstproject te realiseren met deze stegen. De stegen in te zetten als experimentele ruimte voor studenten van de diverse kunstopleidingen. Bij elkaar kunnen de stegen het decor worden van steeds wisselende en verrassende kunstwerken, die niet per se voor onbepaalde tijd gemaakt hoeven te worden, maar ook een tijdelijk karakter kunnen hebben. Kunst wordt zo ingezet ter ondersteuning van de koopstromen en het economisch functioneren van de binnenstad.

Wezenlanden

Voor de nieuwe ontwikkeling van de Wezenlanden(voormalige ziekenhuislocatie) zou dezelfde integrale aanpak kunnen gelden als bij het Kraanbolwerk. Het gaat om een nieuwe woonwijk in de periferie van het provinciehuis, Wezenlanden park, het Dominicanenklooster, langs de gracht en de levendige wijk Assendorp. Het leefklimaat in deze wijk is heel goed. De wijk kenmerkt zich door een ietwat eigenwijs excentrisch karakter met een mix van bewoners: ouderen, studenten, gezinnen, diverse culturen. Het aantal mensen met een creatief beroep ligt gemiddeld hoger in deze wijk dan elders. De nieuwe wijk die gaat verrijzen wordt gezien als een stuk Assendorp en zal waarschijnlijk gebouwd worden met het Assendorpse karakter in het achterhoofd. Hier ligt een mooie uitdaging om de kunsttoepassing te laten aansluiten bij het karakter van deze bijzondere omgeving.

Rondje gracht

In het verleden was het mogelijk een stadswandeling te maken langs de gracht rondom het hele centrum. De continuïteit ervan is door de eeuwen heen verstoord geraakt. De ambitie van Zwolle is de historische wandeling weer (letterlijk) compleet en beleefbaar te maken. Een toevoeging op een aantal punten in deze rondgang met een verbijzondering door middel van kunst zal enorm versterken. De gracht is het overgangsgebied en dus de verbinding tussen het stadscentrum en de direct omliggende wijken. Het werk van Studio Katzir en Hertog / Nadler is een voorbeeld van zo'n verbijzondering waarbij een verbinding wordt gelegd tussen binnenstad en station. Zoiets is ook denkbaar bij het Waterplein en de Wezenlanden (een link met de nieuwe wijk en een verwijzing naar de historie van die plek).

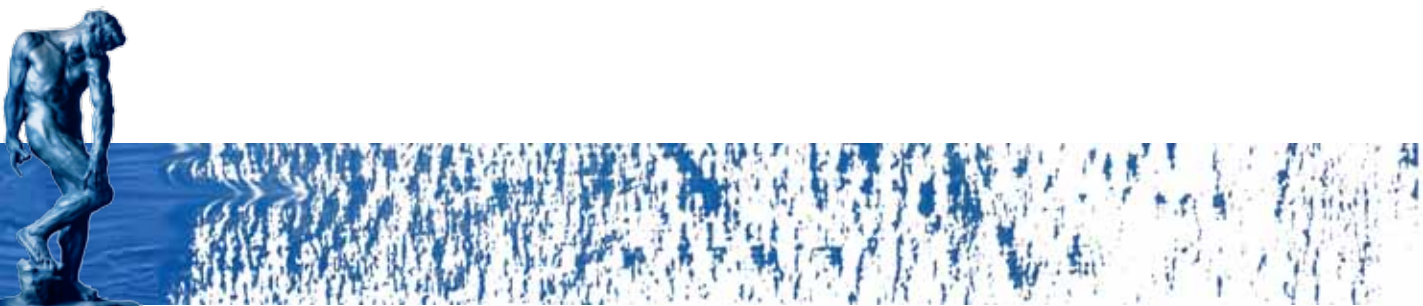
Nieuwe ontwikkelingen binnenstad

Interessant zijn kunsttoepassingen in of op gebouwen bij nieuwe ontwikkelingen deze kunnen een prachtige bijdrage leveren aan de relatie van de gebouwen en de (historie) plek. De kunsttoepassingen kunnen de verbinding tussen nieuwe ontwikkelingen en de historische stad versterken. Voorbeeld is de locatie van de voormalige bibliotheek, nu locatie van Zara kledingwinkel. Aan de achtergevel van de nieuwbouw is ruimte voor kunst. Vanuit de gebruiker zijn dichte gevels gewenst terwijl vanuit de beleving van het Gasthuisplein men liever geen blinde muren heeft. Deze spanning is op te lossen met de toepassing van kunst. De gevel kan worden voorzien van semi - transparante vensterobjecten, ruimte voor lichtprojecties, of glas-in-lood.

De wijken in, samenwerking met 'Initiatiefrijke Zwolle'

In de buitenwijken van Zwolle liggen mogelijkheden voor verbindende projecten waarbij de buurt centraal staat en mensen elkaar kunnen ontmoeten. Kunstwerken die de identiteit van een wijk versterken of de gelegenheid bieden om met elkaar iets te creëren. We zien hier mooie combinaties die we graag samen met initiatiefrijke Zwolle willen onderzoeken. Hierbij valt ook te denken aan koppelingen van kunst en duurzaamheid. Enkele voorbeelden: Guerilla gardening, Urban gardening, Stadstuinbouw en vergroening in het verlengde van kunst. In Holtenbroek staat al een mooi voorbeeld van vergroenende kunst : Greenman, van Bob Radstake.

Tussen Stadshagen en de Mastenbroekerpolder

Binnen het project Hoofdinfrastructuur Stadshagen, HIS is een kunstbudget gereserveerd.

De CBK wil graag een in samenwerking met de gemeentelijke afdelingen een projectvoorstel opstellen voor het realiseren van enkele kunsttoepassingen aan de rand van Stadshagen en de Mastenbroekerpolder. Deze unieke plek is uitermate geschikt om met kunst de relatie tussen stadsuitbreiding (Vinex) en historische polder te markeren.

De CBK heeft een grove eerste inventarisatie gemaakt van de randen van de stad waar van wij denken dat initiatieven tot hun recht zouden kunnen komen. De lijst pretendeert niet volledig te zijn.

Rafelranden

Plekken in de stad die kunnen uitgroeien tot bijzondere locaties:

1- Spoorzone Wartsila,	tijdelijke kunst/ broedplaats
2- Marslanden, Almelose kanaal	projecten
3- Voorst Landtong Zwols IJsselkanaal	projecten, tijdelijke kunst
4- Havengebied Klooienberglaan Holtenbroek	broedplaats

Deze visie wordt aangeboden door De Commissie Beeldende kunst Zwolle:

Monique Schuttenbeld, Germa Huijbers, Marit Otto, Wim van der Beek, Rob Smolders

Dit document is tot stand gekomen in nauw overleg met de afdeling Stedenbouw, Gemeente Zwolle